

СТ А Н О В И Щ Е

От: доц. д-р Силвия Димитрова Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол)“, професионално направление 3.8 „Икономика“.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (Финансов контрол)“ в УНСС на тема “Усъвършенстване модела на вътрешен одит в публичния сектор в Република Албания“, с автор Йонида Рифат Бектеши, разработен под научното ръководство на доц. д-р Красимир Йорданов.

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 2613/11.10.2023 г. на Зам-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Йонида Рифат Бектеши се е обучавала в докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (Финансов контрол)“ към катедра „Финансов контрол“, Финансово-счетоводен факултет на УНСС по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (Финансов контрол)“ съгласно Заповед на Ректора №509/17.03.2016 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода от 17.12.2019 г. до 17.12.2022 г. финансирано от държавата.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Предложеният за становище труд е разработен в обем от Дисертацията съдържа увод, три глави, заключение, списък с използвана литература и приложения, с общ обем 318 страници. Основният текст е изложен на 215 страници. В него са включени 37 таблици, 34 графики и 14 фигури на модели.

Към дисертационния труд има 4 приложения. Литературата обхваща 258 заглавия, от които и 15 интернет източника.

Вниманието в дисертационния труд е насочено към оценка на модела на вътрешен одит в публичния сектор в Република Албания и да се измери ефективността на вътрешния одит. Във връзка с се определя теоретичната основа на вътрешния одит, включително документите, свързани с тази дейност, но и представяне на ролите и отговорностите на структурите за вътрешен одит. Аргументирано е, че вътрешният одит също има особено значение за висшето ръководство, тъй като чрез прилагане на систематичен и дисциплиниран подход към оценката и по-нататъшното подобряване на ефективността на процесите по контрол, управление на риска и информация, той им помага в техните задачи за намиране на правилните решения. и изпълнение на поставените цели. В изложението на научната разработка ясно личи използването на изследователски подход към поставените проблеми. Изложението е логически подредено и правилно структурирано в съответствие с поставените обект, предмет, цел и задачи.

Съобразно темата на дисертацията, коректно определените в него обект на изследване, а именно: оценката на ефективността на дейността по вътрешен одит в публичния сектор на Република Албания и усъвършенстване, които могат да бъдат направени в настоящия модел на вътрешен одит. Предмет на дисертационния труд са основните фактори за постигане на ефективност и усъвършенстване на модела на дейността на вътрешния одит в организациите от публичния сектор.

Ясно и точно е формулирана целта на разработката: да се предложат насоки за усъвършенстване модела на вътрешен одит в публичния сектор на Република Албания. В връзка с поставената цел е направен систематичен и критичен преглед на основната правна рамка, която регламентира дейността на вътрешния одит в публичния сектор; проучени са характеристиките и дейността на вътрешните одитори; дискутирани са добри практики относно ефективността на вътрешния одит; изследвано е разбирането как ефективността на вътрешния одит се възприема от ключовите участници в процеса на одит в Албания; направена е оценка и анализ на перспективите за развитие пред вътрешния одит публичния сектор и очакваното ниво на квалификация от лицата, които го извършват; извършен е анализ това как се възприема дейността на вътрешните одитори по отношение на ефективността на вътрешния одит; обосновавани са насоки за усъвършенстване на вътрешния одит в публичния сектор според

съвременните разбирания за неговата роля, място и функции, както и според очакванията на заинтересованите страни за ползите от него.

Доказана е тезата, че независимо от липсата на единна методология за изследване на ефективността на вътрешния одит в публичния сектор е налице необходимост от усъвършенстване модела за вътрешния одит, базиран на практиката. В повечето случаи това е предопределено от очакванията на заинтересованите страни..

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В изследването е използвана аналитична и интерпретативна методология, базирана на първични и вторични данни. Основните източници на данни са отговорите на проучването, адресирано до вътрешни одитори в публичния сектор. Вторичните данни са свързани с изследвания, различни научни статии от местни и чуждестранни автори, доклади, публикувани всяка година за вътрешен одит от официалния уебсайт на Министерството на финансите на Република Албания, Наръчник за вътрешен одит, както и различни национални и международни изследвания.

В разработката, авторът изследва ролята на вътрешния одит за успеха на обществените организации. Чрез анализа на данните се доказва твърдението на автора, че по отношение на планирането, изпълнението и докладването на вътрешния одит се спазват международните стандарти. Проучването показва, че вътрешните одитори спазват етичния кодекс и международните стандарти в своите задължения и че повечето от тях са оборудвани със сертификати.

От сравнителния анализ на вътрешния одит в публичния сектор в Република Албания и РБ се установява че, дейността по вътрешен одит и в двете страни се осъществява въз основа на закона за вътрешен одит и при спазване на международните стандарти. Равнението обхваща броят на организациите, които прилагат вътрешен одит, броят на сертифицираните одитори в България, спазването на принципите и правилата на етичния кодекс.

Направено е проучване на факторите, които влияят върху ефективността на вътрешния одит в публичния сектор в Република Албания. Въз основа на тези фактори е изграден концептуалният модел. Предложеният модел за оценка на вътрешния одит интегрира осем фактора, включително техните значения. Като зависима променлива за оценка на модела на одит на вътрешния одит е ефективността на вътрешния одит и нейното измерване ще се извършва чрез независими фактори. Идентифицирането на факторите се основава на научните изследвания на голям брой проучени литератури за ефективността на

вътрешния одит, в различни доклади, публикувани в интернет и на сайта на Министерството на финансите, наръчници, закони, подзаконови актове, заповеди, Решения на Министерския съвет и др. Всеки фактор е изследван независимо, като е подкрепен с научен анализ.

Всичко това дава основание да се потвърди категорично, че целта и задачите на дисертационния труд на Йонида Бектеши са изпълнени, а формулираната от нея теза е доказана.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Научните приноси в дисертационния труд са коректно и ясно формулирани. Те имат теоретико-методологичен характер. Приемам, че въз основа на изследването:

1 Създаден е модел за оценка на ефективността на вътрешния одит в публичния сектор на Р. Албания и са предложени примерни основни индикатори за вътрешен одит, които създават възможност за усъвършенстване на модела за вътрешен одит. Той осигурява добра научна основа за бъдещите изследвания, които се стремят да развият и подобряват ефективността на вътрешния одит.

- Направено е емпирично изследване с конкретни резултати в бюджетните институции на централното и местното правителство в Република Албания на базата на анкетно проучване.

- Направен е сравнителен анализ на организацията на вътрешния одит на Република Албания и Република България. Това може да послужи като база за оптимизиране на вътрешния одит в публичния сектор на двете държави.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Публикациите, свързани са апробират в голяма част от резултатите и приносните моменти. Налице е популяризиране на резултатите от научната работа чрез представянето им за публикуването им в периодични и непериодични научни издания.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертационния труд е в обем от 46 страници и съдържа всички необходими реквизити за труд от този вид. Той вярно и ясно отразява структурата и съдържанието на научната разработка на докторанта.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към Йонида Рифат Бектеши се прави препоръка да тества модела от научните изследвания в практиката.

Към нея се поставя и един въпрос: Кои са аргументите да бъдат избрани точно тези осем фактора и обвързването им с зависимата променлива - ефективността на вътрешния одит?

8. Заключение

Въз основа на количествената и качествената оценка на дисертационния труд може да се направи заключението, че в научната разработка са обяснени, аргументирани и дефинирани изследователски проблеми и възможности усъвършенстване модела на вътрешен одит в публичния сектор в Република Албания.

Въз основа на изразеното мнение, поддържам становището за присъждане на Йонида Рифат Бектеши на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 „Икономика“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (финансов контрол)“ за нейния труд на тема „Усъвършенстване модела на вътрешен одит в публичния сектор в Република Албания“.

02.11.2023г.

гр. Свищов

Подпис: .....

/доц. д-р Силвия Костова/

REVIEW

From: Assoc. Prof. Dr. Silviya Dimitrova Kostova, The D.A. Tsenov Academy of Economics, specialty Accounting, Control and Analysis of Economic Activity (control), professional field 3.8 Economics.

Subject: dissertation for the award of the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Accounting, Control and Analysis of Economic Activity (Financial Control)" at the UNWE on "IMPROVING THE MODEL OF INTERNAL AUDIT IN THE PUBLIC SECTOR IN THE REPUBLIC OF ALBANIA", authored by Yonida Rifat Bekteshi, developed under the scientific supervision of Assoc. Prof. Dr. Krasimir Yordanov.

Reason for submitting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to the Order № 2613/11.10.2023 of the Deputy Rector of the UNWE.

1. Information about the PhD student

Yonida Rifat Bekteshi has been studying in the doctoral program "Accounting, Control and Analysis of Business Activity (Financial Control)" at the Department of Financial Control, Faculty of Finance and Accounting of the UNWE under the scientific specialty "Accounting, Control and Analysis of Business Activity (Financial Control)" according to the Order of the Rector №509/17. The training is carried out in full-time form during the period from 17.12.2019 to 17.12.2022 financed by the state.

2. General characteristics of the submitted dissertation

The dissertation contains an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references and appendices, with a total volume of 318 pages. The main text is set out in 215 pages. It includes 37 tables, 34 charts and 14 figures. In the dissertation, there are 4 annexes. The literature covers 258 titles, of which 15 the internet source.

The focus of this dissertation is to evaluate the internal audit model in the

public sector in the Republic of Albania and to measure the effectiveness of internal audit. About is determined the theoretical basis of internal audit, including the documents related to this activity, but also presenting the roles and responsibilities of internal audit structures. Internal audit is also of particular importance to senior management because applying a systematic and disciplined approach to evaluating and further improving the effectiveness of control, risk and information management processes assists them in finding the right solutions and meeting set objectives. The use of a research approach to the problems at hand is evident in the research statement. The statement is logically arranged and adequately structured by the set object, subject, aim and objectives.

The topic of the dissertation is correctly defined in the object of study, namely, the evaluation of the effectiveness of internal audit activity in the public sector of the Republic of Albania and improvements that can be made in the current internal audit model. The subject of the dissertation is the main factors for achieving efficiency and improvement of the internal audit activity model in public sector organizations.

The development goal is clearly and precisely formulated: to propose guidelines for improving the internal audit model in the public sector of the Republic of Albania. In connection with the set goal, a systematic and critical review of the leading legal framework that regulates the activity of the internal audit in the public sector was made; the characteristics and activities of internal auditors were studied; good practices regarding the effectiveness of internal audit are discussed; the understanding of how the effectiveness of internal audit is perceived by the key actors in the audit process in Albania is explored; an assessment and analysis of the development prospects for the internal audit of the public sector and the expected level of qualification of the persons who perform it were made; an analysis was made of how the activity of internal auditors is perceived in terms of the effectiveness of the internal audit; guidelines for the improvement of internal audit in the public sector are justified according to modern understandings of its role, place and functions, as well as according to the expectations of interested parties about its benefits.

The thesis has proven that regardless of the need for a unified methodology for researching the effectiveness of internal audit in the public sector, there is a need to improve the practice-based internal audit model. In most cases, this is predetermined by stakeholder expectations.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The research used an analytical and interpretive methodology based on primary and secondary data. The main data sources are the responses to the survey addressed to internal auditors in the public sector. Secondary data are related to research, various scientific articles by local and foreign authors, reports published every year on internal audit from the official website of the Ministry of Finance of the Republic of Albania, Internal Audit Manual, as well as various national and international studies.

In the development, the author explores the role of internal audit in the success of public organizations. The data analysis proves the author's claim that international standards are followed regarding internal audit planning, execution and reporting. The survey shows that internal auditors comply with the code of ethics and international standards in their duties and that most are equipped with certificates.

From the comparative analysis of the internal audit in the public sector in the Republic of Albania and the Republic of Belarus, it is established that the internal audit activity in both countries is carried out based on the law on internal audit and in compliance with international standards. The equation covers the number of organizations that apply internal audit, the number of certified auditors in Bulgaria, and compliance with the principles and rules of the code of ethics.

A study is conducted on the factors that influence the effectiveness of internal audit in the public sector in the Republic of Albania. Based on these factors the conceptual model is built. The proposed internal audit evaluation model integrates eight factors including their meanings. The dependent variable for evaluating the internal audit model is the effectiveness of internal audit and its measurement will be done through independent factors. The identification of the factors is based on the research of a large number of studied literatures on the effectiveness of internal audit, in various reports published on the Internet and the website of the Ministry of Finance, manuals, laws, regulations, orders, Decisions of the Council of Ministers, etc. Each factor has been independently researched and supported by scientific analysis.

All this gives grounds to confirm categorically that the aim and objectives of Yonida Bekteshi's dissertation have been fulfilled and the thesis she has formulated has been proven.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

The scientific contributions in the dissertation work are correctly and formulated. They have a theoretical-methodological character. I accept that based on the research:

- A model for evaluating the effectiveness of internal audit in the public sector of the Republic of Albania has been created and sample key internal audit indicators have been proposed that create an opportunity to improve the internal audit model. It provides a sound scientific basis for future research that seeks to develop and improve the effectiveness of internal auditing.
- Empirical research with concrete results was done in the budgetary institutions of the central and local government in the Republic of Albania based on a survey.
- A comparative analysis of the internal audit organization of the Republic of Albania and the Republic of Bulgaria was made. This can serve as a basis for optimizing the internal audit in the public sector of both countries.

5. Evaluation of dissertation publications

The posts linked are approved in a large part of the results and the contributing moments. There is promotion of the results of the scientific work by presenting them for publication in periodical and non-periodical scientific publications.

6. Evaluation of the abstract

The abstract of the dissertation work has a volume of 46 pages and contains all the necessary requisites for work of this type. It faithfully and clearly reflects the structure and content of the doctoral student's scientific work.

7. Criticisms, recommendations and questions

Yonida Rifat Bektashi is recommended to test the research model in practice.

A question is also posed to it: What are the arguments for choosing exactly these eight factors and linking them to the dependent variable - the effectiveness of the internal audit?

8. Conclusion

Based on the quantitative and qualitative assessment of the dissertation, research problems and opportunities for improving the internal audit model in the public sector in the Republic of Albania are explained, argued and defined in the scientific work.

Based on the expressed opinion, I support the opinion of awarding Yonida Rifat Bektashi the educational and scientific degree "Doctor" in professional direction 3.8 "Economics" in the scientific speciality "Accounting, control and analysis of economic activity (financial control)" for her work on the topic "Improving the internal audit model in the public sector in the Republic of Albania".

02.11.2023

Signature:

Svishtov / Assoc. Prof. Silvia Kostova, PhD